

انجیل یهودا: آخرین کشف جنجالی

گفت و گو با توماس ویلیامز - رییس دانشکده الهیات دانشگاه رم

ترجمه جمال کاظمی

انجمن نشنال جئوگرافیک به تازگی اعلام کرده است که قصد دارد ترجمه انگلیسی یک متن کهن و باستانی را که به 'انجیل یهودا' مشهور است به چاپ برساند. این نسخه خطی در ۳۱ صفحه و به زبان قبطی است و گفته می‌شود که به سال ۱۹۸۳ در جنوا کشف شده و برای نخستین بار است که ترجمه می‌شود. توماس ویلیامز، رییس دانشکده الهیات دانشگاه رجینا در رم، طی گفت و گوی حاضر در باب این انجیل نویافته سخن گفته است.

انجیل یهودا چیست؟

اگرچه صحت و اصالت این نسخه خطی هنوز اجزای و اثبات نشده است اما به نظر می‌رسد که متنی از قرن چهارم یا پنجم میلادی است و رونوشتی از یک سند قدیمی تر است که توسط یک فرقه باطن‌گرا به نام Cainites عرضه شده است. در این نسخه، تصاویری از یهودای استخریوطی وجود دارد که گرد سر او هاله‌ای از نور وجود دارد و در برابر حکم الهی که در دستان مسیح است تعظیم کرده است. شاید این نسخه، همانی باشد که قدیس ایرناتوس حدودا در سال ۱۸۰ میلادی در کتاب خود "Against the Heresies" از آن یاد کرده است.

اگر این متن اصالت و اعتبار داشته باشد فکر می‌کنید چه چالشی برای باورهای سنتی مسیحی خواهد آفرید؟ آیا همان طور که برخی رسانه‌ها هم گفته اند این متن می‌تواند بنیان‌های مسیحیت را متزلزل کند؟

قطعا نه. انجیل عرفانی یا باطن‌گرا که تعداد آنها هم کم نیست به خودی خود جزو اسناد رسمی و مقبول مسیحیت به شمار نمی‌آیند چرا که در واقع همگی آنها فراهم آمده توسط فرقه‌های

التقاطی هستند که عناصر مختلفی را از سنت‌های دینی متفاوت، از جمله مسیحیت، اقتباس می‌کنند و آنها را به یکدیگر ملحق می‌نمایند. جامعه مسیحی از آغاز پیدایش این متون، آنها را نکاز می‌کرده است چرا که معتقد بوده با ایمان مسیحی ناسازگارند. 'انجیل یهودا' در واقع یکی از این متون است که اگرچه ارزش تاریخی بالایی دارد و بر دانش ما نسبت به جریان‌های باطن‌گرا و عرفانی می‌افزاید اما هیچ چالش خاصی برای مسیحیت ایجاد نمی‌کند.

آیا واقعیت دارد که کلیسا همیشه کوشیده این گونه متون را پنهان کند و از معرض دید و داوری محققان دور نگه دارد؟

به هیچ وجه. اینها افسانه‌هایی است که روزنامه نگارانی چون دان براون و همدستان توطئه اندیش او سر هم می‌کنند. شما می‌دانید به راحتی به هر کتابفروشی کاتولیکی بروید و یک نسخه از 'انجیل گنوستیکی' را تهیه کنید. مسیحیان این انجیل را معتبر نمی‌دانند اما هیچ وقت هم به دنبال کتمان و 'خفا' آنها نبوده‌اند.

فکر نمی‌کنید که ممکن است این متون کهن، بعضا منابع و نصوص بنیادین مسیحیت نظیر انجیل اربعه را به چالش بکشند و احیانا با آنها رقابت کنند؟ به خاطر داشته باشید که ظهور جریان‌های گنوستیکی به نیمه قرن دوم میلادی برمی‌گردد و 'انجیل یهودا' اگر اصالت و اعتبار داشته باشد، احتمالا تاریخ نگارشش به اواخر قرن دوم بازمی‌گردد. در حالیکه دست کم دو انجیل از انجیل اربعه در زمانی بسیار دورتر از این تاریخ، تهیه شده است و لذا به لحاظ اعتبار تاریخی، آنچه در متون و منابع دست اول مسیحی آمده است بر 'انجیل گنوستیکی' برتری دارد و منطقی نمی‌تواند آنها را به چالش بکشد.

دلیل اینکه رهبران جریان‌های گنوستیکی

تا این حد به یهودا تعلق خاطر دارند چیست؟

یکی از تفاوت‌های اصلی میان باورهای مسیحی و گنوستیکی آنجاست که به مساله منشا شر در جهان پرداخته می‌شود. مسیحیان معتقدند که خدای سراسر خیر، جهانی آکنده از خیر آفریده است و گناه و فساد، حاصل استفاده از اراده آزاد است. در واقع به گمان مسیحیان، گناه و فساد، زمانی وارد جهان شد و آفرینش را از نظم و سلامت به درآورد که آدمی از اراده آزاد خود سوءاستفاده کرد. جریان‌های گنوستیک، منشا شرور را خدا می‌دانند و ادعا می‌کنند که خداوند جهان را به قاعده بی نظمی و اغتشاش آفریده است. به همین دلیل است که خوش دارند برخی چهره‌های عهد عتیق را بازسازی کنند، چهره‌هایی همچون قابیل که برادرش هابیل را به قتل برساند. به گمان گنوسی‌ها یهودا مصداق بارزی است برای این آموزه که خداوند خود قصد داشته است شر را وارد جهان کند.

اما آیا مگر خیانت یهودا بخش ضروری

طرح خداوند نبود، انگونه که این متون

می‌گویند؟

خداوند به حکم آنکه دانای مطلق است می‌داند که تصمیم‌های ما چیست اما این تصمیم‌های ما را معمولا

برده پوشی می‌کند. پاپ ژان پل دوم در آخرین کتاب خود به خوبی توضیح داد که خداوند چگونه از دل شرور مطلق که آدمی باعث و بانی آنهاست خیر می‌آفریند. معنای این حرف آن نیست که خدا می‌خواهد ما مرتکب شر شویم یا می‌خواست یهودا به مسیح خیانت کند. اگر یهودا هم این کار را نمی‌کرد فرد دیگری قطعا خیانت می‌کرد.

موضع کلیسا در قبال یهودا چیست؟ آیا

ممکن است که روزی از او اعاده حیثیت کند؟

اگرچه کلیسای کاتولیک فرایند مشخص برای معرفی افراد به عنوان قدیس دارد اما از آن طرف، هیچ فرایند مشخصی وجود ندارد که کسانی را بتوان نفرین شده و مطرود قلمداد کرد. بسیاری معتقدند که یهودا در عذاب جهنم جاودان است چرا که مسیح در آیه ۲۴ از باب ۲۶ انجیل متی گفته است: 'برای او بهتر آن بود که هرگز به دنیا نمی‌آمد.' اما حتی همین آیه نیز دلالت بر سرنوشت شوم ابدی و نمی‌کند. پاپ ژان پل دوم هم در کتاب خود 'صلیب، آشیانه امید' گفت که این عبارات مسیح، ناظر بر عذاب جاودان نیست.

اما مگر یهودا به سبب خیانتش، مستحق

دوزخ نبود؟

خیلی‌ها مستحق عذاب دوزخند اما به خاطر داشته باشید که رحمت الهی، بسی گسترده تر از ضعف و گناه ماست. پطرس و یهودا هر دو خطای مشترکی انجام دادند: پطرس سه بار مسیح را انکار کرد و یهودا فقط یک بار خیانت کرد. اما امروز پطرس را قدیس و یهودا را خائن می‌دانیم. تفاوت اصلی میان این دو، ماهیت یا سنگینی بار گناه آنها نیست بلکه خواست آنها در قبول رحمت خداوند است. پطرس از گناه خود توبه کرد و به سوی مسیح بازگشت و بخشیده شد اما یهودا به رویت انجیل، در گرداب یاس خود غرق شد.

تصور می‌کنید چرا 'انجیل یهودا' تا این

حد مورد توجه قرار گرفته است؟

عرضه نظریه‌هایی در باب یهودا خاص امروز نیست. کافی است به فیلم 'مسیح سوپرستار' در سال ۱۹۷۳ توجه کنید. در آن فیلم یهودا این شعر را می‌خواند: 'حاشا که در اندیشه خود و اجرت باشم. بدانید از سر رضایت و رغبت به اینجا نرسیدم.' یا مثلا به رمان 'تیلور کالدول' در سال ۱۹۷۷ با عنوان 'من، یهودا' نگاه کنید. موفقیت شگفت اقتصادی برای فیلم 'رمز داوینچی' را در نظر بگیرید. مایکل بایگت نویسنده کتاب 'خون مقدس، جام مقدس'، هم اکنون کتابی نوشته تحت عنوان 'برگه‌های مسیح'. این کتاب، این مساله را که مسیح پس از به صلیب کشیده شدن جاودانه شد، نفی کرده است. برخی پژوهش‌های علمی امروز در پی اثبات این نکته‌اند که اگر انجیل گفته است که مسیح بر روی آب راه می‌رفته در واقع به خاطر شرایط آب و هوایی، او واقعا روی یخ راه می‌رفته نه روی آب؛ و انجیل اشتباه می‌کند به هر تقدیر برای کسانی که به عنصر اعجاز باور نداشته باشند هر نظریه‌ای که جدید باشد، باورهای مسیحی را تحت الشعاع قرار می‌دهد. راز جذابیت انجیل یهودا را هم باید در بداعت آن دانست نه در اصالت و اعتبار آن.